

ENVER BAKI'NİN ÖYKÜ VE ŞİİR KİTAPLARI ÜZERİNE

Ülker ŞEN*

Edebiyat ürünleri; bir milletin kültür, düşünüş ve duygu dünyasını dil aracılığı ile fertlere aktarır. Türk edebiyatı da edebiyat ürünleri açısından son derece zengindir. Edebiyat her dönem ve toplumda önemini korumuştur. Atatürk, edebiyatın bu önemini “*Beşeriyette en müspet ilim ve en ince teknik esaslarına dayanan, hayatla ve kanla karşılaşmak kendileri için mukadder olan askerlik gibi yüksek bir idealist meslek dahi, kendini içinde bulunduğu içtimai heyete anlatabilmek ve bu büyük insanlık ve kahramanlık yolculuğunu hazırlayabilmek için, uyandırıcı, hedeflendirici, yürütücü ve nihayet fedakâr ve kahraman yapıcı, vasıtayı edebiyatta bulur.*” sözleri ile dile getirmiştir¹. Türk edebiyatı Atatürk’ün de ifade ettiği “*uyandırıcı, hedeflendirici, yürütücü ve nihayet fedakâr ve kahraman yapıcı*” özelliğini hiç yitirmemiştir.

Türk edebiyatı ifadesi Türklerin meydana getirdiği ve Türk dili ile yapılmış bütün edebî eserleri içine almaktadır. Ne yazık ki bizler, Türkiye dışında meydana gelmiş edebiyat ürünlerinden gereği kadar haberdar değiliz ya da Türk dünyası edebiyatı yeni nesillere yeterince aktarılamamaktadır.

Türk edebiyatının köklerinden biri de Balkanlar’a kadar uzanmaktadır. Balkanlar’daki Türk varlığı, beraberinde kendi edebî eserlerini de oluşturmuştur. Balkan coğrafyasında yer alan Kosova’daki Türkler de Türk kimliğini ve Türk kültürünü yaşatma mücadelesi vermektedirler. Bu mücadele siyasi alanlarda yürütüldüğü gibi dil ve edebiyat alanında da yürütülmektedir. Bu onurlu ve önemli görevi omuzlayanlar arasında olan şair ve yazarlardan biri de Enver Baki’dir².

Kosova’daki çağdaş Türk edebiyatının önde gelen isimlerinden olan Enver Baki, özellikle geleceğin yetişkinlerinin manevi beslenme kaynakları arasında yer alan öykü ve şiir türünde eserler vermiştir.

* Arş. Gör., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü – Ankara
ulker_sen@hotmail.com

¹ Afet İnan, *Atatürk Hakkında Hâtıralar ve Belgeler*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1984, s. 285.

² Enver Baki, 10 Mayıs 1943 Priştine doğumludur. İlk, orta ve yüksek öğrenimini Priştine’de yaptı. 1970 yılında Priştine Yüksek Pedagoji Okulu Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nden mezun oldu. 1963 yılında Priştine Radyosu Türkçe yayımlar bölümünde çalışmaya başladı. 1969 yılının Nisan ayına kadar radyodaki çocuk yayımlarından sorumlu oldu. 1969 yılında bir yandan öğrenimini devam ettirirken diğer yandan Tan gazetesinde çalışmaya başladı. Ayrıca Enver Baki, 1978-82 döneminde Yugoslavya Federal Meclisi’nde milletvekilliği; 1989 yılında Kosova Bölge Meclisi’nde de milletvekilliği görevlerini yerine getirdi.

Kosova Türk edebiyatında ikinci devrede yetişen Baki, çocuk hikâye ve şiirleri ile tanınmaktadır. İlk öyküsü “*Anahtarlar*” 1969 yılında Birlik gazetesinde yayınlanmıştır. Enver Baki’nin öykü ve şiir kitapları: *Taşköprü* (şiir), *Salıncak* (şiir), *Anahtarlar* (öykü), *Mutlu Baba* (öykü), *Beş Kardeşler* (öykü), *Baba Düşkünü* (öykü)’dür.

Bu çalışma, Enver Baki'nin "*Anahtarlar*" adlı öykü kitabı ile "*Salıncak*" adlı şiir kitabının tanıtımı ile sınırlı tutulmuştur.

Anahtarlar³:

"*Anahtarlar*" isimli öykü kitabı, 59 sayfa olup on iki öyküyü içermektedir. *Anahtarlar*, Enver Baki'nin ilk öykü kitabıdır. Kitabın sonunda, Enver Baki hakkında kısa bir tanıtımdan sonra içindekiler listesi yer almaktadır. Çocuk kitaplarının resimlendirilmiş olması çocuğun ilgisini çekmek, hayal dünyasını genişletmek için önemli bir özelliktir. Kitapta bulunan öykülerin resimlendirilmiş olması bu açıdan öykülerin okunabilirliğini artırmaktadır.

İlk öykü, kitaba da ismini veren *Anahtarlar*'dır. *Anahtarlar* (s.5) öyküsünde, anne ve babaları çalışan çocukların evde yaşadıkları sıkıntılar konu edilmektedir.

Konuşkan Taner (s. 10) adlı ikinci öyküde ise çok ve yersiz konuşmanın toplum içinde hoş karşılanmayan davranışlardan biri olduğu mesajı verilmektedir. Öyküde, bu davranışa sahip Taner'e arkadaşları tarafından verilen ders konu edilmektedir.

Obur Güner (s. 14) öyküsünde yemek yemeyi çok seven Güner'in babasının telkinleri ile doğru beslenmeyi öğrenmesi anlatılmaktadır. Yazar, çocukların beslenme alışkanlıklarına dikkat etmesi gerektiğini okurlarına iletmektedir.

Yalnız Değilim Ben (s. 17) öyküsünde, evdeki içki âlemlerinin ve kumar oyunlarının çocuğun dünyasında bıraktığı boşluk, Adnan isimli çocuk kahramanın yaşadığı olaylarla anlatılmıştır.

Babam (s. 21), beş kişilik bir ailenin babanın içki ve kumar tutkusu yüzünden dağılışını konu edinmektedir.

Öykü kitabının altıncı öyküsünü *Sofra Başında* (s. 28) isimli öykü oluşturmaktadır. Bu öyküde de çocuk kahraman Kadriye'nin sofra başında babasından yediği yersiz tokat ve azarlardan hareketle çocuk terbiyesinde yersiz ve zamansız çıkışların, cezaların çocuklara faydadan çok zarar getireceği mesajı verilmektedir.

Salkımsöğüt (s. 32), çocukluk çağının son zamanlarını yaşayan Mehmet'in - eski adetler gereğince- ailesinin evlendirme baskısına karşı okuma istek ve heyecanını konu edinmektedir.

Vitrindeki Anne (s. 37), sözünde durma değerini çocuklara aktaran bir öyküdür. Öyküde ailesinin evden habersiz ve yalnız çıkmaması yönündeki telkinlerini dinlemeyen Nalan'ın sokakta başına gelen kaza ve sonrasında gelişen olaylar konu edilmektedir.

Anneye Hediye (s. 43) adlı öykü, anneler gününün heyecanını yaşayan üç kardeşin annelerine paralarını birleştirerek hediye almasını konu edinmektedir.

³ Enver Baki, *Anahtarlar*, Birlik Yayınları, Üsküp 1972.

Onuncu öykü, *Bizler de Araba Aldık* (s. 46) başlığını taşımaktadır. Bu öyküde de aile terbiyesi üzerinde durulmaktadır. Çocuklar arasında gelir düzeyine göre gruplaşmaların yanlışlığı vurgulanmaktadır.

Enver Baki, öykü kitabında eğitimcilerin eğitim yaklaşımlarını *Kırık Notlar* (s.49) adlı öykü ile gündeme getirmiştir. Öğretmenlerin derslerde not vermeyi bir yaptırım aracı olarak kullanmasının, not ile öğrenciyi korkutmasının öğrencilerde yalan söyleme, güvensizlik, bir iş yaparken başka birinden veya yerden gizlice yararlanma gibi kötü mizaçlara sahip olmalarına sebep olacağını belirtmiştir. Nitekim öykünün kahramanları arasında yer alan Erol da öğretmenin bu tutumu karşısında, ilk defa yalan söylemek durumunda kalmıştır.

Öykü kitabının son öyküsü, *Korkak Ahmet* (s. 55) isimli öyküdür. Öyküde, batıl inançların etkisinden kurtulamayan Ahmet'in korkuları ile baş etme mücadelesi anlatılmaktadır. Öykü ile verilmek istenen mesaj; çocukluk döneminde, çocukları korkutmak için uydurulan hikâye ve batıl inançların çocuğun bilinçaltına inerek psikolojik sorunlar yaşamasına sebep olabileceğidir.

Salıncak⁴:

“*Salıncak*” isimli şiir kitabı, 99 sayfa olup seksen iki çocuk şiirini içermektedir. Şiirlerin listesi, kitabın sonuna eklenmiştir. Kitabın girişinde, Mürteza Büşra tarafından yazılan “Önsöz Yerine” bulunmaktadır.

Kitaptaki şiirlerde çocuğun dünyasına ait unsurlar, çevresindeki eşyalar ve olaylar konu edilmiştir. Şiirler, okul çağı çocuklarının rahatlıkla okuyup anlayabileceği açık, sade bir Türkçe ile yazılmıştır. Ayrıca Enver Baki'nin çocukluk yıllarında kaleme aldığı şiirler, kitaba ayrı bir renk katmıştır (*Okul Yılı Başlıyor, Uçağım, Adriyatik, Deniz, Mayıs Türküsü*).

Şiir kitabında “*Mennan*”, “*Enes, Semi Semi*”, “*Berk*”, “*Kaan'ın Nine-Dede Ziyareti*”, “*Nida*”, “*Çiçek Nida*”, “*Melisa*”, “*Can'a Dede Nasihati*” “*Nida Melisa Kardeşler*”, “*Torunlarım*”, başlıkları ile verilen şiirler şairin torunları için yazdığı şiirlerdir. Bu şiirler, şairin sıcak, sevecen ve samimi duygularını yansıtmaktadır.

Enver Baki, “*Salıncak*” adlı şiir kitabındaki bazı şiirleri ile çocuklara (organlar, mevsimler, günler, aylar, vs.) bilgiler sunmuştur. Şair, bu şiirler aracılığı ile hem çocuklara bilgi aktarmış hem de onların şiirin büyülü havasını teneffüs etmesini sağlamıştır. Konu başlıklarına göre şiirleri aşağıdaki gibi gruplandırmak mümkündür:

Organları konu edinen şiirler: *Eller, Dişler, Gözler, Dil, Bacaklar-Ayaklar*.

Mevsimleri konu edinen şiirler: *Yılçağlar-Mevsimler, İlkbahar, Yaz, Güz-Sonbahar, Kış*.

⁴ Enver Baki, *Salıncak*, Gerçek Boncuk Yayınları, Priştine 2006.

Ayları konu edinen şiirler: *Ocak, Şubat, Mart, Nisan, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül, Ekim, Kasım, Aralık.*

Haftanın günlerini konu edinen şiirler: *Hafta, Pazartesi, Salı, Çarşamba, Perşembe, Cuma, Cumartesi, Pazar.*

Renkleri konu edinen şiirler: *Renkler, Beyaz-Ak, Kara-Siyah, Mavi, Kırmızı-Al, Yeşil, Sarı, Kahverengi.*

Çocuğun yaşamında büyük bir öneme sahip olan okul ve okula ait unsurlar da unutulmamıştır. Şair, bu şiirleri ile okulun, öğretmenlerin, okul araç ve gereçlerinin önemini vurgulamıştır: *Öğretmeler Çok Sevilir, Okul, Okul Yılı Başlıyor, Okul Çantası, Okul Rahleleri, Okul Tahtası, Kitap, Defter, Yazak-Kalem, Silgi.*

Türk milletinin kültürel değerlerini aktaran, birlik ve beraberlik ruhunu aşılaman *Her Şeyimiz Bayramdır, Vatan-Anavatan* şiirleri kitaba ayrı bir tat katmıştır.

Çocuğun dünyasında mutluluğun kapılarını aralayan unsurlara ait ipuçlarının verildiği ve sevgi temasının işlendiği şiirler, bir solukta okunacak niteliktedir: *Salıncak, Mutluluk, Çocuklar, Bir Dünya Düşledim Çocuklara, Çok Mutluydu Bugün Suna, Sevmek Sevmek, Çocuklara Kızmayın Anababalar, Sev Sev İlle de Sev*, bu tür şiirlere örnek olarak verilebilir.

Sonuç olarak, özellikle çocuk edebiyatı alanında eser veren Enver Baki'nin "*Anahtarlar*" ve "*Salıncak*" adlı eserleri, Türkçenin yaşatılması ve yayılması; gelecek kuşakların bilgi, kültür seviyesinin artması ve düşünce dünyasının zenginleşmesi açılarından son derece önemlidir.

Sayın Baki'ye, bu eserleri Türk edebiyatına kazandırdığı ve Türkçenin Kosova'da yaşamasında emeği olduğu için teşekkür ediyor, sağlıklı uzun ömürler diliyoruz.

*Bir avuç Türk var buralarda da
Rumeli diyarında, Kosova ovasında
Atalardan özbeöz Türk kalma
Sanki buralarda öksüz kalma
Ne arayanı var, ne soranı
Gelen – gidenin onun için yüreği çarpar*

(**Enver Baki**, "*Bir Avuç Türk Var Buralarda da*" şiirinden)